

P9_TA(2024)0172

Czas rozpatrywania przez Komisję Europejską wniosków o publiczny dostęp do dokumentów

Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 14 marca 2024 r. w sprawie czasu rozpatrywania przez Komisję Europejską wniosków o publiczny dostęp do dokumentów (2023/2941(RSP))

(C/2024/6560)

Parlament Europejski,

- uwzględniając Traktat o Unii Europejskiej (TUE), w szczególności jego art. 1, 9, 10, 11 i 16,
- uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), w szczególności jego art. 15 i 228,
- uwzględniając Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej, w szczególności jej art. 41 i 42,
- uwzględniając rozporządzenie (WE) nr 1049/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 maja 2001 r. w sprawie publicznego dostępu do dokumentów Parlamentu Europejskiego, Rady i Komisji ⁽¹⁾,
- uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego (UE, Euratom) 2021/1163 z dnia 24 czerwca 2021 r. określające przepisy i ogólne warunki regulujące wykonywanie funkcji Rzecznika Praw Obywatelskich (Statut Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich) i uchylające decyzję 94/262/EWWiS, WE, Euratom ⁽²⁾,
- uwzględniając decyzję Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich z 18 września 2023 r. w sprawie czasu rozpatrywania przez Komisję Europejską wniosków o publiczny dostęp do dokumentów (dochodzenie strategiczne OI/2/2022/OAM),
- uwzględniając sprawozdanie specjalne Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich z 21 września 2023 r. w ramach dochodzenia strategicznego dotyczącego czasu rozpatrywania przez Komisję Europejską wniosków o publiczny dostęp do dokumentów (OI/2/2022/OAM),
- uwzględniając orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka,
- uwzględniając swoją rezolucję z 13 lipca 2023 r. w sprawie publicznego dostępu do dokumentów – sprawozdania roczne za lata 2019–2021 ⁽³⁾,
- uwzględniając art. 132 ust. 2 Regulaminu,
- A. mając na uwadze, że publiczny dostęp do dokumentów będących w posiadaniu instytucji UE jest prawem podstawowym chronionym Kartą praw podstawowych UE i traktatami; mając na uwadze, że obywatele muszą mieć możliwość korzystania z tego prawa w sposób proaktywny, ponieważ umożliwia im ono skuteczne korzystanie z prawa do kontrolowania pracy i działalności instytucji, organów, urzędów i agencji UE, w szczególności procesu legislacyjnego; mając na uwadze, że instytucje, organy, urzędy i agencje UE muszą dążyć do jak najwyższych standardów dobrego zarządzania, rozliczalności, otwartości, uczciwości i przejrzystości w swoim funkcjonowaniu i procesie decyzyjnym; mając na uwadze, że standardy te są warunkiem wstępnym zaufania obywateli do instytucji UE;
- B. mając na uwadze, że celem rozporządzenia (WE) nr 1049/2001 jest przyznanie obywatelom jak najszerszego prawa dostępu do dokumentów instytucji, aby umożliwić im skuteczne korzystanie z ich prawa do kontrolowania pracy i działalności instytucji UE; mając na uwadze, że istnieje potrzeba zapewnienia takich metod kontroli, które łączą demokratyczny nadzór, kontrolę i monitorowanie; mając na uwadze, że Komisja jest prawnie zobowiązana do niezwłocznego ujawniania dokumentów zgodnie z wyraźnymi terminami określonymi w rozporządzeniu (WE) nr 1049/2001;

⁽¹⁾ Dz.U. L 145 z 31.5.2001, s. 43.

⁽²⁾ Dz.U. L 253 z 16.7.2021, s. 1.

⁽³⁾ Teksty przyjęte, P9_TA(2023)0295.

- C. mając na uwadze, że art. 228 TFUE i art. 3 Statutu Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich upoważniają Rzecznika Praw Obywatelskich do prowadzenia dochodzeń, jeżeli uzna, że jest to uzasadnione, czy to na podstawie skargi, czy też z własnej inicjatywy, w szczególności w przypadku powtarzających się, systemowych lub szczególnie poważnych przypadków niewłaściwego administrowania; mając na uwadze, że art. 4 ust. 3 Statutu upoważnia Rzecznika Praw Obywatelskich do przekazywania Parlamentowi Europejskiemu sprawozdania, gdy wymaga tego charakter lub skala wykrytego przypadku niewłaściwego administrowania;
- D. mając na uwadze, że liczne skargi otrzymane przez Rzecznika Praw Obywatelskich wskazują na znaczne opóźnienia w podejmowaniu przez Komisję decyzji w sprawie wniosków o publiczny dostęp do dokumentów i nieprzestrzeganie terminów określonych w odpowiednich przepisach; mając na uwadze, że ze sprawozdania specjalnego Rzecznika Praw Obywatelskich w ramach dochodzenia strategicznego dotyczącego czasu rozpatrywania przez Komisję Europejską wniosków o publiczny dostęp do dokumentów wynika, że sugestie Rzecznika Praw Obywatelskich nie były systematycznie wdrażane w praktyce oraz że Komisja nie wdrożyła niezbędnych zmian w celu przestrzegania tego żądania; mając na uwadze, że 28 listopada 2023 r. Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawił Komisji Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych sprawozdanie specjalne i ocenę sytuacji;
- E. mając na uwadze, że Komisja twierdzi w swojej odpowiedzi, iż bez większych problemów rozpatruje wnioski o dostęp do dokumentów; mając na uwadze, że w odpowiedzi Komisji (*) na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich o udzielenie informacji na temat czasu potrzebnego Komisji na rozpatrzenie wniosków o publiczny dostęp do dokumentów Komisja uznała znaczenie terminowego rozpatrywania wniosków i odniosła się do wielu wyzwań związanych ze wzrostem liczby wniosków i ich złożonością; mając na uwadze, że nowy portal „Elektroniczny Dostęp do Dokumentów Komisji” jest niewątpliwie pozytywnym krokiem w zakresie interakcji Komisji z osobami wnioskującymi o dostęp oraz publikowania wszystkich ujawnionych dokumentów;

Dostęp do dokumentów Komisji

1. przypomina, że prawo obywateli do dostępu do dokumentów będących w posiadaniu instytucji UE jest określone w traktatach i Karcie praw podstawowych oraz że odgrywa ono kluczową rolę w zapewnianiu przejrzystego działania instytucji UE, co zwiększa legitymację UE i zaufanie publiczne do UE, a także jej wiarygodność;
2. nalega, aby instytucje UE, w tym Komisja, były zobowiązane do wdrożenia art. 15 ust. 3 TFUE zgodnie z zasadami demokratycznymi, w szczególności z zasadami określonymi w art. 10 ust. 3 TUE i art. 42 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej; podkreśla, że przejrzystość ma zasadnicze znaczenie dla zapewnienia rozliczalności i demokratycznej kontroli instytucji unijnych;
3. z zadowoleniem przyjmuje praktyczne zalecenia Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich dotyczące sposobu rejestrowania wiadomości tekstowych i komunikatów natychmiastowych wysyłanych lub otrzymywanych przez pracowników w ramach swoich obowiązków zawodowych (†); uznaje, że wiadomości tekstowe i komunikaty natychmiastowe związane z pracą są „dokumentami” w rozumieniu rozporządzenia (WE) nr 1049/2001 w sprawie publicznego dostępu do dokumentów, i zwraca się do pozostałych instytucji, organów, urzędów i agencji UE, by zgodziły się z tym stwierdzeniem, odpowiednio stosowały się do zaleceń Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich i upubliczniały swoje działania następcze;
4. przypomina, że wniosek o dostęp do dokumentu musi zostać rozpatrzony niezwłocznie; ponownie wyraża zaniepokojenie, że wiele skarg otrzymanych przez Rzecznika Praw Obywatelskich dotyczy opóźnień w uzyskaniu dostępu do żądanych dokumentów oraz że opóźnienia w dostępie mają miejsce w sprawach mających duże znaczenie dla interesu publicznego; głęboko ubolewa nad ustaleniami zawartymi w sprawozdaniu specjalnym Rzecznika Praw Obywatelskich dotyczącymi systemowych i znacznych opóźnień w dostępie do dokumentów Komisji, w szczególności nad faktem, że w 85 % zbadanych spraw Komisja nie podjęła decyzji w przewidzianym prawem terminie oraz że w 60 % przypadków opóźnienie przekraczało 60 dni roboczych; ubolewa, że Komisja nie zastosowała się do rozporządzenia (WE) nr 1049/2001 poprzez systematyczne naruszanie przewidzianych prawem terminów w odniesieniu do publicznego dostępu do dokumentów oraz nieprzekazywanie decyzji wnioskodawcom w odpowiednim czasie, jak wykazano w sprawozdaniu specjalnym Rzecznika Praw Obywatelskich; podkreśla, że zgodnie z oceną Rzecznika Praw Obywatelskich opóźnienia te stanowią niewłaściwe administrowanie przez Komisję;

(*) Odpowiedź Komisji z 28 marca 2023 r. na wniosek Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich o udzielenie informacji na temat czasu potrzebnego Komisji Europejskiej na rozpatrzenie wniosków o publiczny dostęp do dokumentów.

(†) Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich „Nota końcowa w sprawie inicjatywy strategicznej dotyczącej sposobu rejestrowania przez instytucje, organy, urzędy i agencje UE wiadomości tekstowych i wiadomości natychmiastowych wysyłanych/otrzymywanych przez pracowników w ramach ich obowiązków służbowych (SI/4/2021/MIG)”, 13 lipca 2022 r.

5. podkreśla, że Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich odgrywa ważną rolę w ułatwianiu obywatelom dostępu do dokumentów, w szczególności gdy instytucja, agencja lub organ UE częściowo lub całkowicie odmówiły tego dostępu; zdecydowanie popiera zalecenia Rzecznika Praw Obywatelskich dla Komisji dotyczące poprawy tej sytuacji w trybie priorytetowym;

6. przypomina z dużym zaniepokojeniem, że w 2021 r. w następstwie wniosku o publiczny dostęp do wiadomości tekstowych między przewodniczącą Komisji Ursulą von der Leyen a dyrektorem generalnym przedsiębiorstwa farmaceutycznego w sprawie zakupu przez Komisję szczepionek przeciwko COVID-19 Komisja odmówiła uznania, że takie wiadomości testowe wchodzą w zakres definicji „dokumentu” zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1049/2001; przypomina, że rejestracja dokumentu jest konsekwencją, a nie warunkiem istnienia tego dokumentu; odnotowuje decyzję Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich stwierdzającą niewłaściwe administrowanie przez Komisję w tej sprawie; jest zaniepokojony faktem, że Komisja nie zastosowała się do wydanego w następstwie dochodzenia zalecenia Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich, aby ponownie wyszukać odpowiednie wiadomości tekstowe; wzywa Komisję do niezwłocznego przeprowadzenia pełnego wyszukiwania; wyraża głębokie zaniepokojenie rosnącym dystansem między obywatelami a instytucjami UE, który ta sytuacja zwiększyła;

7. z dużym zaniepokojeniem zauważa, że Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje wiele skarg obywateli dotyczących poważnych opóźnień w uzyskiwaniu dostępu do żądanych dokumentów; popiera opinię Rzecznika Praw Obywatelskich, że opóźnienie w dostępie oznacza w praktyce odmowę dostępu oraz że należy usprawnić procedury administracyjne, aby zapewnić obywatelom terminowy dostęp do dokumentów;

8. przypomina, że według Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich ograniczenia dostępu do dokumentów, w szczególności ustawodawczych, powinny być wyjątkiem i mieć miejsce tylko wtedy, kiedy jest to bezwzględnie konieczne; przypomina ponadto, że jakakolwiek decyzja o odmowie publicznego dostępu do dokumentów musi opierać się na precyzyjnie i ściśle określonych odstępstwach prawnych, uzupełnionych o przemyślane i konkretne uzasadnienie, aby obywatele mogli zrozumieć podstawy odmowy dostępu oraz skutecznie stosować dostępne środki ochrony prawnej; uważa, że bardziej proaktywne podejście pomogłoby zapewnić rzeczywistą przejrzystość i zapobiec kosztownym i uciążliwym sporom prawnym między obywatelami a instytucjami;

9. podkreśla potrzebę zapewnienia obywatelom możliwości śledzenia i rozumienia procesów decyzyjnych UE i uczestniczenia w nich; podkreśla, że Komisja, jako największa instytucja UE, powinna dawać przykład, jeśli chodzi o dostęp do dokumentów; podkreśla, że opóźnienia w udzielaniu dostępu mogą osłabić zdolność obywateli do uczestniczenia w procesie demokratycznym, ponieważ dokumenty i informacje będące przedmiotem wniosków mają często pilny charakter i mogą stracić przydatność dla wnioskodawcy, jeżeli wystąpią opóźnienia; podkreśla, że opóźnienia mogą mieć również efekt zniechęcający, bowiem osoby fizyczne decydują się nie korzystać ze swojego podstawowego prawa dostępu do dokumentów, zakładając, że będzie to trwało zbyt długo; podkreśla, że rosnąca liczba i złożoność wniosków o dostęp do dokumentów nie może uzasadniać systemowych opóźnień po stronie Komisji;

10. jest przekonany, że proaktywne publikowanie dokumentów w rejestrze jest najlepszym rozwiązaniem pozwalającym na zmniejszenie ilości wniosków o dostęp do dokumentów i uniknięcie opóźnień; podkreśla, że bardziej proaktywne podejście pomoże zapewnić faktyczną przejrzystość i zapobiegać niepotrzebnym sporom prawnym, które mogłyby powodować niepotrzebne koszty i obciążenia zarówno dla obywateli, jak i instytucji UE;

Zalecenia

11. wzywa Komisję do zlikwidowania systematycznych i znacznych opóźnień w rozpatrywaniu wniosków o publiczny dostęp do dokumentów;

12. domaga się natychmiastowej i pełnej publikacji wszystkich umów na zakup szczepionek przeciwko COVID-19 finansowanych w całości lub częściowo ze środków publicznych;

13. wzywa Komisję do wdrożenia zalecenia i wszystkich sugestii zawartych w sprawozdaniu specjalnym Rzecznika Praw Obywatelskich, w szczególności dotyczących potrzeby bardziej proaktywnej przejrzystości, bardziej wyspecjalizowanych zasobów ludzkich do rozpatrywania ponownych wniosków oraz bardziej otwartego i konstruktywnego podejścia do wnioskodawców;

14. wzywa Komisję do zreformowania zarządzania publicznym dostępem do dokumentów w celu rozwiązania poważnego problemu opóźnień i nieprzestrzegania terminów określonych w odpowiednich przepisach;

15. wzywa Komisję do proaktywnego publikowania dokumentów i statystyk dotyczących sposobu rozpatrywania wniosków o dostęp do dokumentów, w tym informacji na temat przestrzegania terminów określonych w prawie UE, ponieważ takie informacje mają zasadnicze znaczenie dla wzmocnienia procesów demokratycznych w UE;

16. wzywa Komisję do ostatecznego i natychmiastowego opublikowania wiadomości tekstowych, które przewodnicząca Komisji i dyrektor generalny firmy farmaceutycznej Pfizer wymienili podczas negocjacji w sprawie zamówienia 1,8 mld dawek szczepionek przeciwko COVID-19, zwłaszcza w świetle niewyjaśnionego wzrostu o 25 % ceny za dawkę, w wyniku czego całkowity koszt ze środków publicznych wyniósł 35 mld EUR;

17. podkreśla, że jeżeli Komisja nie zajmie się systematycznymi i znaczącymi opóźnieniami w rozpatrywaniu wniosków o publiczny dostęp do dokumentów do czasu utworzenia nowego kolegium komisarzy, Parlament rozważy wykorzystanie wszystkich dostępnych instrumentów parlamentarnych w celu rozwiązania tej kwestii; przypomina, że Parlament ma prawo wnieść skargę przeciwko Komisji do Trybunału Sprawiedliwości UE z powodu naruszenia traktatów, w tym art. 15 ust. 3 TFUE dotyczącego prawa obywateli i rezydentów UE do dostępu do dokumentów;

18. zwraca się do Komisji o poinformowanie Parlamentu o tym, w jaki sposób zamierza ona przestrzegać terminów określonych w odpowiednich przepisach UE;

o
o o

19. zobowiązuje swoją przewodniczącą do przekazania niniejszej rezolucji Komisji.
